

Somkutas Róbert*

A német alárendeltségbe léptetett magyar királyi I. gyorshadtest tevékenysége IV. rész

Előre a sztálini úton

Az 1941. évben – az ún. Barbarossa hadművelet keretében – a magyar királyi I. gyorshadtest két (páncélozott) felderítő-zászlóalja – július 9-től a német Dél Hadseregcsoporthoz alárendeltségében – részt vett a Szovjetunió elleni hadműveletben. A tanulmány sorozat korábbi részeiben a szerző ismertette a német hadtestek és a magyar erők elhelyezkedését, valamint bemutatta a gyorshadtestet támogató repülőcsoport állománycsoportjait és eszközeit. A továbbiakban – eredeti dokumentumok alapján – a magyar királyi I. gyorshadtest és ezen belül az 1. lovasdandár előrenyomulását nehézségeit, valamint a keleti támadási irányra merőlegesen futó Dnyeszteren, illetve további tucatnyi patakon és folyón történő átkelés nehézségeit ismerteti a szerző.

A 1941. július 9-10-én újból megindult nyári esőzések ismét erőpróba elé állították a csapatokat.

Az ukrán síkság földútjai száraz időben – a kemény altalaj miatt jól járhatóak, de porosak voltak. Ezeket az utakat a magyar és a német katonák is „sztálini betonnak” nevezték, és a térképeken kettős csíkkal jelölték. A járhatóságuk nyirkos, letaposott állapotban a legjobb. Akár 5 perces eső után azonban ennek a kemény útnak a felülete olyan síkossá vált, hogy a „bogárhátú utakról” a járművek könnyen az árokba csúsztak, ahonnan csak vontatókkal, harckocsikkal lehetett kivontatni az eszközöket. Több alkalommal is előfordult, hogy a felázott utakon a nagy sárban még a gépjárművek is csak állati vontatással voltak képesek előre mozogni.

1941. július 10-én az 1. lovasdandár – három lépcsőbe tagozódva – reggel előrevonta csapatait, hogy a mintegy 50 kilométeres lemaradását behozva beérkezzen, és 11-én felzárkózzon a két gépkocsizó seregetest közötti Orinyin (*Orynin*), Zerdzije (*Zerdzie*), Kormilcse (*Kormilcze*), Burti (*Burty*) határolta területre. Feladatuk kapta, hogy a két gépkocsizó dandár közötti területen vezesse be a felderítést,

majd a megszerzett információknak megfelelően törjön tovább előre Kelet felé, és kövesse az ellenséget. [20; 20. o.]

A dandár három lépcsőben tervezte a milhalcei hadihídon történő átjutást. Az első lépcsőjében a páncélgépkocsi század, majd a 13. kerékpáros zászlóalj és a 3. gépkocsizó utászszázad haladt. A második lépcső a lovas alakulatokból, míg a harmadik a kerékpáros, a gépkocsizó és a páncéltörő részekből állt. [21; 117. o.] Amikor a második (lovas) lépcső a hírhoz ért, a Kárpátokban lezúduló esők miatt megáradt hegyi patakok miatt hirtelen megemelkedett a Dnyeszter vízszintje. Az áradás miatt a dandár második lépcsőjének mindössze a fele tudott átjutni a túlpartra. A hömpölygő víz a hidat is veszélyeztette. A híd átépítése – a lovasdandár katonáinak segítségével – délutánra ké-

8. ábra. Az 1. lovasdandár páncélgépkocsi századának Csaba páncélgépkocsijának áthajózása a Dnyeszteren (Forrás: HTM-50892)

* Nyá. alezredes. ORCID 0000-0002-3746-9588

szült el. Mire azonban folytathatták volna az átkelést, egy újabb árhullám zúdult le a hegyekből, amely a híd egy részét leszakította, és elsodorta. Az átkelő helyreállítása másnap hajnalig tartott, és a 84 méteresre tervezett híd helyett egy 190 méteres hosszúságút kellett építeni. [21; 117. o.] A nagy esőzések, a teljesen felázott utak és a megrongált hidak a csapatok előrenyomulását jelentős mértékben késleltették. A korábban átkelt erők a dandárparancsnoksággal együtt estére csak Jezizsanyi (*Jezierzany*) és Glebocsek (*Gleboczek*) helységek vonaláig jutottak előre. [21; 117. o.]

Július 11-én az 1. gépkocsizó dandár a Szmotrics városkába történő beérkezését másnapra halasztotta, mert a híd csak 17 órara készült el. Aznap este azonban a Baló Zoltán alezredes parancsnoksága alatt lévő, páncélosokkal is megerősített 1. felderítő zászlóalj járőrei átkeltek a helyreállított hídon. A felderítők a Balin, Zalescsén (Zalesce) keresztül történt gyors előrenyomulásuk eredményeként éjfélig eljutottak Dunajovcébe, ahol azonban a Tarnava (Tarnawa) patak hídját már felrobbantva találták. A zászlóalj hídfőállást foglalt, és a magyar katonák a helyszín biztosítása mellett megkezdték a híd helyreállítását.⁹

A munkát hátráltatta, hogy a dandár rendszeresített fél hadihídészlete a Dnyeszternél maradt, így az utászszadnak rögtönzött anyagokból kellett elkészítenie a hidat, aminek (az ott megjelent a német 101. könnyű hadosztály külön kérésére) 16 tonnás teherbírással kellett rendelkeznie. [21; 118. o.] A dandárállomány többségének besorolt oszlopát megtámadta egy három gépből álló, alacsonyan szálló szovjet repülőgép-kötélék. A támadás két halálos áldozatot követelt, [22; 22. o.] ők voltak az 1. gépkocsizó dandár első elesettjei. A nap végére a széttöredezett dandár menetoszlopának eleje beérkezett a Dunajovce előtti Csankov (*Czankow*), Zalescse területére, míg a többség Szmotricsnál éjszakázott. [21; 118. o.]

A 2. gépkocsizó dandár egy megerősített felderítőcsoport kiküldésével biztosította csapatai előretörését a Kaluszik (*Kalusik*) patakig. A felderítőcsoport tagjainak többsége a Zádor Endre alezredes parancsnoksága alatt álló 2. felderítő-zászlóalj tagjai közül került ki, akiket a 12. kerékpáros zászlóaljjal, a 11. harckocsizászlóalj egy harckocsiszázzal, egy tüzér üteggel, valamint egy utász százzal is megerősítették.

A felderítőcsoport a Sztugenyica patakig tört előre, ahol szovjet járőrökbe ütközött. Az egyik kiküldött járőre vissza-

9. ábra. A felderítő-zászlóalj motorkerékpáros járőre birkózik a sárral (Forrás: Magyar Futár 1941. I. évf. 14. szám)

vetett egy ellenséges szakaszt a biztosító állásából. A kiküldött járőrök jelentették, hogy az út Sztanyiszlavovka (*Stanislawowka*) község után nem járható, ezért Kitajrod (*Kitajród*) felé egy másik, megkerülési útvonalat derítettek fel. A nap végére a felderítőjárőr csoport tagjai a Sztugenyica patak mentén szétbontakoztak; többségük Kitajrodnál éjszakázott. Ezzel egyidőben a dandár nagy többsége már Kamenyec-Podolszkij körzetében, a szállásra kijelölt körletben gyülekezett.

A nap során a dandár veszteséglistájára 3 sebesült és 1 eltűnt katona került fel, de előrenyomulásuk közben 4 légvédelmi ágyút, 50 géppuskát, több száz puskát és 5 harckocsit zsákmányoltak.

Az 1. lovasdandár többsége – a 3/II. osztály vezetésével – július 11-én reggel 7 órától folytatta az átkelést a Mihalcénál lévő egyetlen Dnyeszter-hídon. A menetet több alkalommal is meg kellett szakítani; a dandár 17 óra végzett az átkeléssel. A csapatok folytatva menetüket, Szkalánál (*Skala*) lépték át a régi galíciai–orosz határt. Másnap hajnalig tartó menetet hajtottak végre meghatározott körleteik eléréséig annak érdekében, hogy beérjék a Sztugenyica patak mögött, a sárban rekedt két gépkocsizó dandárt.

A dandár Orinyinbe (*Orynin*) érkezve a parancsot kapott a két megrekedt dandár közötti terület felderítésére, így az élen haladó 3. huszárezred állományából két megerősített felderítő osztagot küldtek ki. [20; 20. o.]

A Pongrácz ezredes vezetése alatt álló 1. felderítőosztágot, amely a 3/I. 1. huszárszázadból állt és egy géppuskás szakasszal, egy páncéltörő ágyús rajjal, egy árkászszakasszal, valamint a huszárüteg egy szakaszával erősítették meg. Feladata a Dnyeszter bal partja mentén lévő szovjet utóvédek felderítése volt. Az előrenyomuló felderítő osztag eredményesen vette fel a harcot az ellenséggel, a 2. gépkocsizó dandár elől lévő részeivel együtt egy üteget zsákmányolt, és visszavette az utóvédeket.

A felderítőosztag parancsnoka a jelentéseit – a fennálló rádióhíradási légköri zavarok miatt – egy-egy jelentő huszárral küldte vissza a parancsnokságra. A hírvívó lovasok hősiességét jellemzi, hogy 50 kilométeres távolságból, a területen lévő kisebb ellenséges osztagokon keresztül, orosz nyelvtudás és térkép nélkül oldották meg ezt az igen fontos feladatukat. Mindezt rövid idő alatt kellett megtenniük, hogy az üzenet még idősebb legyen dandárparancsnokság számára. [20; 21. o.] Az 1. felderítőosztag nehéz időjárási és terepviszonyok között, Kamenyec-Podolszkijon át, 21 óra érte a Tarnava patak vonalát. [21; 118–119. o.]

A 2. felderítőosztágot Schwartz alezredes – a 3/I. huszárosztály parancsnoka – parancsnoksága alatt hozták létre. Az állományát a 3/I. 2. huszárszázad alkotta, amely a másik osztagéhoz hasonló megerősítést kapott. A Zvancsik (*Zwanczyk*) környékének felderítésére kiküldött felderítő erők megállapították, hogy a legjelentősebb útcsomópontot a szovjet kötélekek megszállták.

10. ábra. A felderítőosztag kiküldött lovas felderítő-járőre (Forrás: Magyar Futár 1941. I. évf. 14. szám)

Az 1. lovas páncélos-, a 13. és 14. kerékpáros zászlóalj, valamint a 3. gépvontatású tüzérosztály Vigoda (*Wygoda*) területén, a dandárparancsnokság, az 1. lovas osztály és a páncélgépkocsi század Orinyin, Krasznosztarocse (*Krasnostaroce*) körzetében, a 3. huszárezred Kocsubijov (*Kociubijow*), míg a 4. huszárezred Ivankovon (*Iwankow*) töltötte az éjszakát. A dandártól alkalmazott felderítőosztagok eljutott a Blescsanovka (*Bleszczanowka*) patakhoz. [21; 118. o.]

A július 11-i összefoglaló jelentés alapján, a nap végére a hadtest valamennyi alkalmazott felderítő egysége megérkezett a Sztugyenyica patak vonalára. A 2. dandár zömével Kamenyec-Podolszki, Holoszkov (*Holoskóv*), Ruda (*Ruda*) területére, az 1. gépkocsizó dandár állományának többsége Balin, Zalescse, Marjonovka körletéig nyomult előre, míg az 1. lovasdandár Zerdzije, Kormilcse, Burti területére ért, és ott gyülekezett.

A nap során a légi tevékenység mindkét oldalon megélné. A VII. közelfelderítő század a késő délutáni órákban pontosította a német felderítők korábbi jelentését, amely egy erős, ellenséges gépesített oszlopról szólt. A korábbi jelentés szerint a szovjet 18. hadsereg alá tartozó 17. hadtest részeinek [23; 66. o.] előrevonása helyett, azok visszavonulásának tényét állapították meg. [22; 22. o.]

A Zbrucs folyó elérését követően a gyorshadtest térnyerése miatt a VII. közelfelderítő század és a 2/3. vadászszázad légi részei a harcoló csapatokhoz közelebb, a jezsuitsany repülőterére települtek. Ideirányították a beérkező 1. közelfelderítő század szárazföldi egységeit is, amelyek azonban a megáradt Dnyeszter magas vízállása miatt még nem tudtak áttelepülni.

A kora reggeli órákban 3 szovjet vadászgép Borscsovon hosszú sorozatok leadásával támadta a hadtestparancsnokságot. Ezt követően a gyorshadtest parancsnoksága áttelepült Tluszte-Mjaszto területére. [21; 119. o.]

A hadtestvonat a légi szállítás helyett, azokról még jobban lemaradva, csak igen nehézkesen tudott felzárkózni a hadtest többsége mögé. [23; 67. o.]

Július 12-én az eső továbbra is esett – ami a gépkocsizó alakulatok előrenyomulását jelentős mértékben lelassította, ezért a gyorshadtest parancsnoka az addig második lépcsőben haladó 1. lovasdandár előrevonásáról döntött.

Az 1. gépkocsizó dandár nagy része Szmotricsban várta a Sztugyenyica híd helyreállítását, amit a csapatok előtt a demjankovcei (*Demiankowce*) hídfőállásban lévő 1. felderítő-zászlóalj egyik százada biztosított.

A biztosító alegységet egy század erejű szovjet egység támadta meg. A századparancsnok a 30 gépkocsin táma-

dó oszlopot beengedte egészen az épülő hídig, és amikor az első gépkocsi már csak 50 méterre volt a hídtól, a rendelkezésükre álló fegyverekből erős tűzcsepák mertek az oszlopra. Az első három gépkocsi azonnal kigyulladt, és a szovjetek 30 halottal és mintegy 150 hadifogollyal fizettek a felderítés elmulasztásával végrehajtott támadásukért. [24; 30. o.]

Délben az 1. gépkocsizó dandárparancsnoktól a magyaroktól balra elhelyezkedő, szomszédos német 101. könnyű hadosztály parancsnoka kért segítséget a Nova Usica irányában előrenyomuló hadosztálya déli szárnyának biztosításához. A feladat végrehajtását az 1./2. üteggel megerősített 2. gépkocsizó zászlóalj kapta meg. A német hadosztály élcsapatának megerősítésére átalárendelték a 9/3. harcokocsiszázadot is. A zászlóaljparancsnok három tisztí járó kiküldését rendelte el a helyzet felderítésére. A felderítési adatok alapján szervezte meg a szárnybiztosítást, figyelembe véve a szigorú korlátozást, amely szerint a román csapatok felé eső déli sávhatárt szigorúan tilos volt átlépni. A Sztugyenyica-híd végül délután 15 óra elkésztült, és a magyar alakulattal megerősített német élcsapat megkezdte az előrenyomulást. [21; 120. o.] A 1. gépkocsizó dandár már 16 órakor felzárkózott, és beért Dunajovce (*Dunajowce*) helységbe, meg kellett azonban várnia, amíg a német csapatok elvonulnak, és támadásuk tért nyer az előttük védő szovjet csapatokkal szemben.

A 2. gépkocsizó dandár nagy része Kamenyec-Podolszkitól keletre helyezkedett el, és egyes részeivel már a Tarnava patak vonalát is elérte. A kerékpáros felderítőosztag a patakot leküzdve kijutott Demsin (*Demszyn*) kelet, Kitajgrad és Vihvatmowce (*Wychwatmowce*) területére. [21; 121. o.]

Az 1. lovasdandár 3. huszárezredének többsége 7 órakor Kamenyec-Podolszki utcáin keresztül, Zvancsik irányába indult. Az egységet az 1. lovas tüzérosztály, majd a 4. huszárezred követte. Délben a hadtesttől kapott parancs alapján a dandár módosította előrenyomulását délnyugat felé, Zagorjani (*Zagorjany*) irányába.

A dandárparancsnok, a kötelékeket újracsoportosítva folytatta előretörését a kapott új feladatának megfelelően. Igaz, ez az „előretörés” a nagy sár, az út- és terepviszonyok miatt inkább csak vánszorgás volt. Az 1. lovas harcokocsizászlóalj kisharcokcsi-százada beérkezett Kamenyec-Podolszkiba, azonban a 35M Ansaldo kisharcokcsi nagyobbik része a menet során elmaradt. A fogatolt tüzérség is sokat szenvedett az alig járható útvonalon. Egyes emelkedőkön csak 10 ló befogásával tudták felvonatni a lövegeket. A kerékpáros zászlóalj menetvonalán is csak a terepjáró gépkocsik tudtak mozogni, ezért az egyes csoportosítások a számukra meghatározott menettávolságnak csak közel a felét tudták megtenni. A lovasdandár azonban a rossz időjárási viszonyok között is széleskörűen alkalmazni tudta a kiküldött lovas felderítőosztagait és járőreit.

A beérkező felderítőosztag harccal megtisztította Zvancsikot a még ott lévő szovjet járőrállománytól, és a többi kiküldött felderítőegység is felvette a harcot az ellenséges biztosító erőkkel. Az 1. felderítőosztag a Tarnava patakon átkelve elérte a Kitajgrad község melletti magaslatokat, majd egy szűk völgykatlanon átjutva, egy visszavonuló szovjet gépkocsioszlopot derített fel. A felderítőosztag az oszlopra tűzrajtaütést hajtott végre, és visszazavartotta a szovjet erőket. Az elmenekült ellenség mintegy 100-150 darab gépkocsit, ép lövegeket és gépjárműre szerelt ikergéppuskákat hagyott hátra. Azonban az utóvédek kihasználva a terep adta lehetőségeket, kisebb ellenlökések végrehajtásával továbbra is lassították és feltartóztatták a gépesített csapatok előrenyomulását. [21; 119. o.]

11. ábra. Lovak vontatta magyar teherautó a fronton
(Forrás: Fortepan / Konok Tamás id. / 43147)

12. ábra. Weiss Manfréd gyártmányú WM-21 Sólyom közelfelderítő repülőgép-kötelék a szovjet fronton
(Forrás: Fortepan / Varga Csaba dr. / 133471)

Július 12-én a felderítő-repülők Dunajovciről és Zvancsikról a Minkovciba tartó úton ellenséges összefüggő gépkocsizó és fogatolt menetoszlopokat derítettek fel. A hadtestparancsnok elrendelte a visszavonuló erők bombázását. A repülőcsoport parancsnoka a feladatra a harcászati szintű bombázás végrehajtására is alkalmas VII. közelfelderítő század gépeit rendelte ki a 2. és 3. vadászszázad gépei kíséretével. Ezzel egyidőben a 2. gépkocsizó dandár előrenyomuló oszlopa ellen egy szovjet bombázó raj vonult fel. A magyar kísérő vadászok megtámadták a szovjet bombázókat oltalmazó vadászokat, és öt darab I-16 Rata vadászgépet lelőttek. Saját légierőben csak egyetlen gépvesztés történt, de a pilótát a két harcvonaltól a 5. gépkocsizó zászlóalj katonái sikeresen kihozták. Ezzel a magyar repülőknél sikerült egy rövid időre a helyi légi uralmat kivívniuk. [22; 25–26. o.]

Július 13-án, az elkészült a Sztugyenyica-hídon, a demjankovcei hídfőállásban lévő 1. felderítő-zászlóalj, a megerősítő 9/3. harcokocsiszázad egyik szakaszával hajnali 3 órakor előrenyomult. Szlobodka (*Slobodka*) hídját rövid tűzharcra elfoglalta, és gyors előretöréssel elérte Ivankovcét (*Ivankovce*). A magyar zászlóaljat itt 11 és 12 óra között szovjet légitámadás érte, amely 10 katona halálát okozta. [21; 120. o.] Az állomány rendezése után a felderítő-zászlóalj megérkezett Minkovce (*Minkowcé*) térségébe.

Az 1. gépkocsizó dandár állományának többsége azonban még mindig (és még július 14-én is) Dunajovce és Zalesce körzetében várta, hogy elvonuljanak a német 101. könnyű hadosztály csapatai, hogy átjussanak a Nova Usica (*Nova Uszyca*) rombolt hídján, és leküzdjék az ott harcoló szovjet csapatok ellenállását. [21; 120. o.]

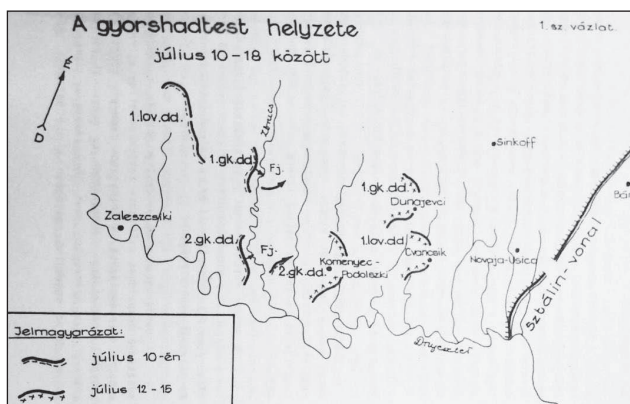
A 2. gépkocsizó dandárparancsnokság Kamenyec-Podolszkiban, a dandár többsége a városban és attól északra, illetve délre lévő területeken tartózkodott. [21; 121. o.] A 2. felderítő-zászlóalj Kitajgrodon tartózkodott. A kiküldött felderítőosztág kijutott Sztara Usicáig

(*Stara Uszyca*), míg felderítő járőrei Pizsovka (*Pyzowka*), Kurilovce-Zjelone (*Kurylowce-Zielone*) terpszakaszig haladtak, és folytatták az előttük járó szovjet csapatok felderítését. [21; 123. o.] Az 5. gépkocsizó zászlóalj Satava helységénél (*Szatawa*) tartózkodott.

Az 1. lovasdandár parancsnoka a feladatok eredményesebb végrehajtása érdekében átcsoportosította a meglévő állományát. A kapott feladat végrehajtását három menetvonalon folytatta tovább a nagy sárban. Pongrácz ezredes¹⁰ csoportja (állományában a 3. huszárezred I. huszárosztálya, a 13. kerékpáros zászlóalj és az 1. lovas tüzérosztály) hajnali 5 órakor érte el Zvancsikot. A 3/II. osztály 8 órakor, a lovas tüzérosztály egyes részei csak a délelőtti folyamán tudtak beérkezni az igen rossz állapotban lévő utakon. A tüzérek a lövegeket csak egymás után, 12 lóval tudták előrevontatni.

A 4. huszárezred hajnali 4 órakor folytatta menetét Kamenyec-Podolszki északkeleti kijáratához, ahol – a várostól 2-3 kilométernyire lévő Boriskovce (*Boryszkowcze*), Beznoszkovce (*Beznoszkowcze*) helységekben kellett beszállásolnia magát. Ebben a körzetben töltötte az éjszakát a dandár tartalékát képező Révhegyi-csoport, és a lovasdandár parancsnoksága is.

A 3. huszárezred – Együd százados parancsnoksága alatt – a Kalus-patakig való felderítésre egy géppuskákkal és páncéltörő ágyúval megerősített huszárszázadot küldött ki. A különítmény Zvancsiktól 10 kilométerre keletre, egy harcokocsikkal megerősített szovjet utóvédbe ütközött és harcra bocsátkozott, de nem tudta kivetni őket az állásukból. Az ezred Zvancsik helység szilárd megtartása mellett parancsot kapott, hogy az előrejutás érdekében északkeleti irányban folytasson felderítését, amit estére sikeresen teljesített is, de nem észlelt a területen szovjet utóvédeket. [21; 122. o.] A harcokocsi-gyülekezés hírére a Pongrácz-csoport parancsnoka is megerősített század erejű felderítő erőt küldött ki, miközben a fennmaradó erőivel déli irányba bevezette a felderítést.

13. ábra. A gyorsadtest tevékenysége 1941. július 10–18. között [25; 11. o.]

Az 1. gépkocsizó dandárparancsnoka július 13-án dél előtt tájékoztatást kapott a gyorsadtesttől, hogy légi felderítési megfigyelések alapján szovjet harcokcsik gyülekeznek Zvancsik északkeleti területén. Major vezérőrnagy azonnal parancsot adott a 2. gépkocsizó zászlóaljnak (egy üteggel, egy páncéltörő századdal és egy légvédelmi gépágyús szakasszal megerősítve) a Zvancsik irányába történő felderítés végrehajtására.

A hadtest a lovasdandárnak is feladatult szabta, hogy Zvancsiktól északra lévő Otrokov (*Otrokow*) helység felé hajtson végre felderítést. A két felderítésre kirendelt kötelék sikeresen találkozott, felvették a kapcsolatot egymással, és rádióon jelentették, hogy nincsenek ellenséges páncélosok a megadott körzetben¹¹. [21; 122. o.] Ezt követően a kirendelt erőket visszarendelték, majd a huszár-század Pobujankára vonulva biztosította a lovasdandár bal szárnyát, és ott szállásolta el magát.

Közben a minkovcei hid is elkészült, és a magyar harcokocsikkal megerősített német csapatok megkezdtek előrenyomulásukat.

Ekkor esett át a tűzkeresztségen a német alárendeltségbe átadott 9. harcokocsizászlóalj 9/3. harcokocsiszázada, amelynek előljáró német parancsnoka Püchler ezredes volt. Azt a feladatot szabta a harcokocsizóknak, hogy Antonovkán (*Antonowka*) keresztül törjenek előre, és vegyék birtokba az attól keletre húzódó magaslatokat. A század 13.30-kor a minkovcei patakon átkelve elérte Antonovkát. A századparancsnok vezetésével, a szovjet védőállást kétoldali átkarolással, veszteség nélkül 17 óra elfoglalták. 200 foglyot ejtettek és több nehézfegyvert zsákmányoltak, amit jelentettek a német előljárójának is.

További feladatoként kapták a Nova Usicára való előretörést, valamint tájékoztatták a századparancsnokot, hogy az út mentén a Kalus-patakig néhány géppuskás fészket rejtettek el. Az élen haladó két harcokocsit 17 órakor Filanotovkától (*Filanotowka*) keletre páncéltörő ágyúval kilőtték. A rádióösszeköttetés megszakadt velük, a századparancsnok ezért az élszakasz parancsnokával együtt előrement. A szovjetek ezt a két harcokocsit is kilőtték. Ezután a harcokocsiszázad szétbontakozva, a községet megkerülve támadt a keleti szegélyen lévő ellenségre. A támadás során újabb két harcokocsit veszítettek.

A század a támadás során 40%-os veszteséget szenvedett. 9 fő meghalt, két tiszt megsebesült és 6 darab 38M Toldi I. könnyű harcokocsit kilőtték¹². A német 101. könnyű hadosztály támadó lépcsője 19 óra 50 perckor érte el a harcokocsiszázad vonalát. A támadás során 200 főt foglyul ejtettek, és számos löveget is zsákmányoltak.

Ezt követően a dandárparancsnok külön megkérte a német hadosztályparancsnokot, hogy a továbbiakban eze-

ket a harcokcsi típusokat ne használja az ellenség mélységébe történő betörés végrehajtására, mert azok arra a célra nem alkalmasak. [21; 123. o.]

A nap végére az 1. gépkocsizó dandár Dunajovcára, míg a felderítő-zászlóalj Minkovcára érkezett.

A VII. és a IX. közelfelderítő századok a WM-21 Sóllyom gépeikkel a Zvancsik észak, északnyugati területén lévő ellenséges állások bombázásával támogatták a csoport harcát.

A repülőerők váltására megérkezett az I. és a III. közelfelderítő század, valamint az 1/3. „Kör Ász” vadász-század is. [21; 123. o.] Az 1/3. vadászrepülő század Jezizsanyi repülőterére települve leváltotta a 2/3. „Ricsi” vadászrepülő-századot. Ezen a napon a század a hadműveleti terület megismeréseként a közelfelderítő század gépeinek kíséretét látta el.

A gyorsadtest-parancsnokság törzsszállása, a harcoló csapatokat követve, a délelőtt során áttelepült Kamenyec-Podolszkiba. [21; 121. o.]

Késő este a gyorsadtest csapatai parancsot kaptak a Kamenyec-Podolszki, és az attól északra eső területre történő gyülekezésre annak érdekében, hogy felkészüljenek a Sztálin-vonalon való átjutásra. [21; 123. o.]

(Folytatjuk)

HIVATKOZOTT IRODALOM

- [20] Vattay Antal (vitéz): Az 1. lovasdandár a Szovjet elleni háborúban. Magyar Katonai Szemle XII. évf.1942. 7. szám;
- [21] Várhalmi Iván. *A m. kir. honvédség erőfeszítése a gépesítés területén 1920-tól – 1941. 06.-ig. A Kárpát-csoport, majd az I. gyorsadtest hadműveletei a Szovjetunióban 1941-ben* Magánkiadás, 2012.;
- [22] Orosz Béla. *A magyar Légierők teljesítményei a Kárpátoktól a Dnyeperig. Tapasztalatok a repülőerők vezetése és alkalmazása terén.* Budapest: AVitézi Rend Zrínyi csoport kiadása, 1942.;
- [23] Andaházi Szeghy Viktor. *A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban (1941. június – december)*, Belvedere, Szeged, 2016.;
- [24] Zentay István. „Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók!” (Hadinapló), Budapest: a Vitézi Rend Zrínyi Csoport kiadása, 1942.;
- [25] Dr. Lengyel Ferenc. *Az I. M. Kir. Gyorshadtest hadműveletei a Szovjetunió elleni háborúban (1941. július 9 – november 15.)*, Hadtörténelmi jegyzet, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Hadtörténelmi Tanszék, 1994.

JEGYZETEK

- 9 Személyes véleményem szerint a magyar műszaki/utász katonák kiérdemelnek egy komolyabb tanulmányt arról, hogy mennyi út, vasút és híd helyreállítási és építési munkáját végeztek emberfeletti erőfeszítéssel annak érdekében, hogy a harcoló csapatok és az után- és hátraszállítási feladatokat ellátó csapatok és szervezetek teljesíteni tudják a feladataikat.
- 10 Pk.: Pongrácz Pál ezredes, a 3. huszár ezred parancsnoka.
- 11 Itt kell kiemelni azt, a nagyon fontos alapvet, amit sok parancsnok elfelejtett, bár mind a mai napig alapvet: az ellenségről szóló nemleges felderítési adat is igen fontos adat!
- 12 A 6 db kilőtt 38M Toldi I könnyű harcokcsi rendszáma: H 306, 314, 315, 316, 397, 399. [21; 123. o.]